

ÇOCUĞUN KİŞİSEL VERİLERİNİN SOSYAL MEDYADA EBEVEYN TARAFINDAN PAYLAŞILMASININ HUKUKİ SONUÇLARI

Legal Consequences of Sharing Personal Data of Children by Parents on Social Media

Arş. Gör. Ömer Ali GİRGIN* - Seray GÖNAL **

Geliş Tarihi: 19.04.2020

Kabul Tarihi: 31.08.2020

ÖZET

Çalışmanın amacı, gelişen teknolojinin çocuklar üzerindeki etkilerinden biri olan çocuğun kişisel verilerinin yayılmasının, bir yabancı tarafından değil, çocuğu korumakla yükümlü olan ebeveyn tarafından gerçekleştirilmesinin hukuki neticelerini belirlemek ve çocuğun korunması bakımından mer'î hukuktaki düzenlemelerin yeterliliğini sorgulayarak tespit edilen zayıf yönlerin nasıl güçlendirilebileceğine ilişkin önerilerde bulunmaktadır. Çocuklar kişisel verilerinin ne olduğunu, kişisel verilerinin yayılmasının hukukun ne anlama geldiğini ve bunun kendi üzerlerindeki etkilerini idrak edebilecek olgunlukta olmayabilir. Bu sebeple mahremiyet hakkı başta olmak üzere kişilik haklarına saldırı anlamına gelen kişisel veri ihlalini ebeveynin gerçekleştirilmesi halinde başvurulabilecek hukuki çareler ve bu hukuki çarelere başvurunun usulünü tespit etmek, toplumun yapı taşı olan çocukların maddi ve manevi bütünlüklerini koruma yolunda önemli bir çabadır. Konunun önem arz etmesinin diğer sebebi ihlali gerçekleştirenin velayet hakkı sahibi olan ebeveyn olmasından dolayı ortaya çıkan uygulama tereddütleridir. Çocuklar bu tür ihlallere karşı zamanaşımı tehdidinden kurtarılacak erginliğe ulaştıklarında geçmişe dönük olarak ana babalarından, diğer şartların sağlanması durumunda tazminat talep edebilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal medya, instagram, velayet hakkı, çocuğun kişisel verileri, çocuğun ebeveyne karşı korunması.

ABSTRACT

The aim of the study is to determine the legal consequences of sharing personal data of the child not by a stranger, but by the parent who is essentially obliged to protect the child and to suggest how to strengthen the weaknesses determined by questioning the adequacy of legal regulations in terms of protecting the child. Children may not be mature enough to understand what their personal data is, what it means legally to share personal data and its effects on them. For this reason, it is an important effort to determine the legal remedies that can be applied in case of the violation of personal data, in the direction of protecting the material and moral integrity of children. If other conditions are met, children must be exempted against the threat of timeout and they should be able to request compensation from their parents for the damages caused by their violating acts in the past, when they reach age of majority.

Keywords: Social media, Instagram, right of custody, personal data of child, protection of the child against parents

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, E-posta: omeraligirgin@anadolu.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-7469-9174.

** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi dördüncü sınıf öğrencisi, E-posta: seraygonal@anadolu.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-9666-4845.

GİRİŞ

Sosyal medya adı verilen internet siteleri ve uygulamaları, çok zayıf denetimlerle ve hatta çoğu zaman denetimsiz bir biçimde faaliyet göstermektedirler. Kişilerin çeşitli sebeplerle kendilerine ilişkin bilgilere aleniyet kazandırması, bu bilgilerin başkaları tarafından ifşa edilmesi ya da ilgili uygulamaların milyonlarca üyesinden kişisel veri toplaması yönüyle sosyal medya platformları, adeta bir kişisel veri hazinesidir. Ancak dünyanın her yerinden insanları kolaylıkla iletişime geçiren bu platformlar, henüz kendisini ifade etme, dünyayı anlamlandırabilme, doğruyu yanlıştan ayırt edebilme yeteneğine sahip olmayan çocuklar bakımından son derece tehlikeli olabilmektedir. Çocukların sosyal medya ile ilişkisi, çeşitli disiplinler tarafından yoğun bir şekilde çalışılmaktadır. Hukuk disiplini içinde de çocuk hukuku adında çocukların hukuktaki yeriyle ilgili bir alt dal mevcuttur. Gerçekten, çocuk haklarından bugüne kadar çocuğun yaşama ve vücut bütünlüğü hakları başta olmak üzere çocuklara ilişkin ayrımcılık yapmama, çocuğun üstün yararı, çocuğun varlığını ve gelişimini sürdürme hakkı gibi hakların ihlali çokça tartışılmıştır. Öte yandan, gelişen teknolojinin neticesi olarak kişisel verilere ilişkin ihlaller çeşitlenmiş ve çoğalmıştır. Bu ihlallerin büyük bir kısmı da sosyal medyada gerçekleşmektedir. Bu bahisle sosyal medya konusu, çocuğun kişisel verileri çerçevesinde ve ebeveyn paylaşımları özelinde değerlendirilmeye muhtaçtır. Esasında çocuğun ebeveyni dışındaki kişiler tarafından gerçekleştirilen ihlaller bakımından hem müeyyideler hem de yargısal yollar net olmasına rağmen, çocuğun başta kişisel verileri olmak üzere kişilik haklarının kendi ebeveyni tarafından ihlal edilmesi halinde çocuğun haklarının nasıl korunacağıyla ilgili tereddütler bulunmaktadır. Bu tereddütlerin temel sebebi de ihlalin, çocuğun haklarını gözetmede birinci derecede sorumlu olan ebeveyni tarafından gerçekleştiriliyor olmasıdır. Gerçekten, velayet hakkı sayesinde hem çocuğun üzerinde hakları bulunan hem de çocuğun haklarını ileri sürme bakımından kanuni temsilci olan ebeveynin çocuğun haklarını ihlal etmesi, oksimoron bir durum teşkil eder. Bu sebeple, sosyal medya çağında, çocuğun kişisel verilerinin ebeveyn ihlallerine konu olması halinin mercek altına alınması gerekmektedir.

I. ÇOCUĞUN KİŞİSEL VERİLERİNİN SOSYAL MEDYADA EBEVEYN TARAFINDAN PAYLAŞILMASI

A. Sosyal Medya Kavramı

İnternetin kitleler tarafından yoğun bir şekilde kullanılmasıyla birlikte dijital bilginin dolaşımı hızlanmaktadır. Saniyeler içerisinde dünyanın birçok yerinden bilgi akışı gerçekleşirken, bu akış, hızlı bilgi tüketimini de beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda bilginin dijitalleşmesi “mekânsal sınırsızlık,

gelecekte de tüketilebilen ve kayıt altına alınan bilgiyle izler kitlede genişleme meydana getirmiş, bunun sonucu olarak birbirinin bütünleyicisi olan gerçek ve sanal ortamların kesişmesi kişinin karşılaşmak istemediği sorunları beraberinde getirecektir”¹ biçiminde değerlendirmelere konu olmaktadır.

Sosyal medya hakkında farklı tanımlar yapılmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şöyle sıralanabilir: *“Sosyal medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir.”²; “Sosyal medya, kullanıcıların ürettiği içerikten ve diğerleriyle etkileşimin algılanmasından değer alan; hem geniş hem de dar çevreden izleyicilerle, gerçek zamanlı ya da gerçek zamanlı olmayan, etkileşimli ve seçici olarak kendi kendilerini sunmalarını sağlayan İnternet tabanlı kanallardır.”³; “Web 2.0’ın ideolojik ve teknolojik temellerini temel alan ve kullanıcı tarafından üretilen içeriğin oluşturulmasına ve değiştirilmesine izin veren bir grup İnternet tabanlı uygulama.”⁴; “Web 2.0 teknolojileri üzerine kurulan, daha derin sosyal etkileşime, topluluk oluşumuna ve iş birliği projelerini başarmaya imkân sağlayan web siteleri.”⁵; “Sosyal medya kelimeler, görüntüler (durağan ve hareketli) ve seslerin yapımına, ortak inşasına ve yayılmasına olanak sağlayarak teknolojiyi, telekomünikasyonu ve sosyal etkileşimi entegre eden internet ve mobil temelli araçlar ve aletler”⁶. Görüldüğü gibi kavramın, üzerinde mutabakata varılan bir tanımı bulunmamaktadır. Buna karşılık günlük dildeki anlamıyla sosyal medya, kişilerin çoğunlukla mobil cihazlarını kullanarak, bilgi, düşünce, fotoğraf, video ve benzeri içerikleri diğer kişilerle, metin ya da görsel formatında paylaştığı internet siteleri ya da uygulamaları olarak tanımlanabilir. Sosyal ağların, büyük kitlelere ulaşma maliyetini düşürmesi ve zaman ve mekân kavramını ortadan kaldırması, bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve kişisel yaşantılarını yeniden şekillendirerek yeni iş alanları ve meslek gruplarını ortaya çıkarmıştır⁷.*

¹ M Bostancı, “Dijital Ebeveynin Sosyal Medyada Algısı,” *Online Academic Journal of Information Technology* 10, no. 38 (2019): 116–126, s. 119.

² İ Sayımer, *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2008), s. 123.

³ Rebecca A Hayes ve Caleb T Carr, “Social Media: Defining, Developing ve Divining,” *Atlantic Journal of Communication*, no. 23 (2015): 46–65, s. 47.

⁴ Andreas M Kaplan ve Michael Haenlein, “Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media,” *Business Horizons* 53, no. 1 (2010): 59–68, s. 60.

⁵ Erkan Akar, “Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal Ağ Siteleri – Bir Pazarlama İletişimi Kanalı Olarak İşleyişi,” *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10, no. 1 (2010): 107–122, s. 110.

⁶ Nicki Dabner, “Breaking Ground in the Use of Social Media: A Case Study of a University Earthquake Response to Inform Educational Design with Facebook,” *The Internet and Higher Education* 15, no. 1 (2011): 69–78, s. 71.

⁷ A F Parsa, “Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: İntagram Anneleri Örneği,” *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi* 5, no. 1 (2019): 163–93, s. 169.

B. Sosyal Medyanın Kişisel Veri İhlallerini Kolaylaştırıcı Etkisi

Sosyal medyayı internetin diğer imkânlarından ayıran husus, teknolojik gelişmeler sayesinde yaygınlaşan mobil cihazların insanın hayatında önemli bir yer kazanmasıdır. Bu cihazlar anlık paylaşımları son derece kolaylaştırmıştır. Kişiler çeşitli sosyal medya uygulamaları ile duygu, düşünce, haber veya mizah içerikli yazılarını, çektikleri fotoğrafları, gittikleri yerleri, anlık buldukları konumu, internette gördükleri içerikleri üzerinde pek fazla düşünmeden, rahatlıkla paylaşabilmektedir. Bu paylaşımlarda paylaşımın içeriğini herhangi bir kişiyle ilişkilendirebilecek bir detay olması durumunda da kişisel veri ve dolayısıyla kişilik hakkı ihlalleri meydana gelmektedir.

C. Kişisel Veri Kavramının Kişilik Haklarıyla İlişkisi

Kişisel veri kavramı gerçek kişiyle ilişkilendirilebilen her türlü bilgidir⁸. Türkiye’de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile bireyin temel hak ve özgürlüklerinin korunması, verileri işleyenlerin uyacakları usul ve esasların belirlenmesi hedeflenmiştir. Kişinin ailevi, meslekî ve şahsî, ayırt edici özelliklerini ve niteliklerini gösteren bilgiler kişisel veridir⁹.

Kişisel veri niteliğindeki bilgilerin paylaşılması mahremiyet kavramı ile ilişkilidir. Mahremiyet hakkını ihlal eden olayda, ilgilinin rızası başta olmak üzere bir hukuka uygunluk nedeni yoksa fiil, hukuka aykırı saldırı teşkil eder¹⁰.

Mahremiyet kavramı ilk kez, Amerikalı yargıç Brandeis tarafından *“insanların yalnız kalma hakkı”* ve *“özgür insanlar tarafından en değer verilen hak”* olarak tanımlanmıştır¹¹. Kavram eski zamanlardan beri var olsa da modernleşen toplum ve gelişen teknolojinin sunduğu imkânlar neticesinde önemi artmıştır¹². Mahremiyetin anlamı, toplumdan topluma, kültürden kültüre ve zamana göre farklılık arz eder. En genel tanımıyla mahremiyet, kişinin ailesi, arkadaşları ya da tanıdığı kimselerle diğer kimselerin müdahalesi olmadan ve gözetimden uzak zaman geçirebilme özgürlüğünü ifade eder¹³.

Hak olarak mahremiyet, insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır (AİHS m. 8; Anayasa m. 20). Kişinin yalnız kalma ihtiyacını, dilediğini düşünmesini, hareket edebilmesini; istediği yer, zaman ve koşulda kimlerle ne ölçüde

⁸ Çiğdem Ayözger, *Kişisel Verilerin Korunması* (İstanbul: Beta, 2016) s. 5.

⁹ Sefer Oğuz, “Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri”. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi* 13 (2018): 121-138, s. 126; Ayözger, s. 5.

¹⁰ Gürbüz Yüksel, «Kişisel sağlık verilerinin hukuki korunması». *Sağlık Akademisyenleri Dergisi* 6 (2019): 1-10, s.7.

¹¹ A E Karagülle, “Günümüzde Değişen Mahremiyet Algısının Sosyal Ağlar Bağlamında İncelenmesi” (İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), s. 4.

¹² Stacey B Steinberg, “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media,” *EMORY LAW JOURNAL*, no. 66 (2017): 839–884, s. 862.

¹³ Karagülle, s. 4.

iletişim kuracağına karar verdiği alanı ve bu alanda sahip olduğu hakkı ifade eder¹⁴. Mahremiyet, sanal ortamda “*enformasyon mahremiyeti*” olarak kavramsallaştırılır. Enformasyon mahremiyeti, bireylerin kişiye özel kabul edilen bilgilerinin hukuken kontrol ve denetim altına alınmasıdır¹⁵. Bu açıdan mahremiyet hakkı, kişilerin kendilerini ilgilendiren bilgilerin dolaşımını denetleme hakkına sahip olmasıdır¹⁶. Kişinin özel bilgilerinin yakın çevresi bakımından bilinmesi o kişi için sorun yaratmayabilir; fakat bu bilgilerin kendi izni dışında üçüncü kişilere ifşa edilmesi önemli bir sorun teşkil edebilir¹⁷.

Mahremiyet hakkı kişilik haklarından¹⁸. Diğer kişilik hakları gibi bu hakka da herkes eşit olarak sahiptir. Kişiler arasında bu hakka sahip olma açısından erginlik, ehliyet, yaş gibi herhangi bir ayırım olmadığı için çocukların da mahremiyet hakkı yetişkinlerle eşit biçimde vardır¹⁹. Çocukların mahremiyet hakkına ilişkin özel bir düzenlemeye BM Çocuk Hakları Hakkında Sözleşmesi’nde rastlanmaktadır. Buna göre, “1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. 2. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.” (Sözleşme m. 16). Çocuğun özel hayatına keyfi olarak müdahale edilemeyeceği belirtilen maddede genel bir düzenleme yapılmış; çocuğun özel hayatı sadece üçüncü kişilere karşı değil ebeveynine karşı da korunmaya çalışılmıştır.

Kişisel verilerin yayılması kişinin gizli kalma hakkı olan mahremiyet hakkını; daha geniş bir ifadeyle kişilik hakkını ihlal eder. Dolayısıyla kişisel veriler mahremiyet hakkının konusunu teşkil etmekle kişilik hakkının korunması altındaki değerlerden biridir.

D. Çocuğun Kişisel Verileri ve Sosyal Medya

1. Çocuğun Korunması Kavramının Yasal Çerçevesi

Çocukluk kavramının, daha çok çocukların kendine özgü özelliklerinin bulunduğu, bu özelliklerin onları yetişkinlerden ayırdığı yolundaki “*bilinç*” ile ilgili olduğu söylenebilir²⁰. “Çocuk”, bünyesinde kültürel ve bilimsel birden fazla anlamı taşıyan bir kavramdır. Yalnızca bilimsel açıdan dahi bu kavramın

¹⁴ Karagülle, s. 5.

¹⁵ Karagülle, s. 69.

¹⁶ Karagülle, s. 5.

¹⁷ Karagülle, s. 5.

¹⁸ Rona Serozan, Çocuk Hukuku (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), s. 1.

¹⁹ Steinberg, s. 884; C Erdoğan, “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında),” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. Özel sayı (2019): 2445–67, s. 2449.

²⁰ E Akyüz, Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2010), s. 80.

insan ömrünün hangi çağını kapsadığıyla ilgili mutabakat yoktur. Çocukluğun başlangıcı konusunda olmasa da çocukluk süreci ve bu sürecin bitiş anı konusunda fikir ayrılıkları mevcuttur²¹.

Toplumun önemli bir parçası olan çocuğun yetişmesi bedensel, duygusal, zihinsel ve ahlaki gelişimi ile ilgili eğitsel tedbirlerin alınmasının yanında, onun toplum ve aile içindeki yerini düzenleyen hukuk kurallarına da bağlıdır. Çünkü ihtiyaçlarının karşılanması için başkalarına ihtiyaç duyan, temel haklarını dahi ileri süremeyecek durumda olan, üzerinde doğal güçsüzlüğü nedeniyle ebeveynin her türlü baskıda bulunabileceği bir varlık olan çocuğun, hukuk kurallarıyla korunması gerekir. Bu kuralların çocuğun saygınlığı, onuru, şeref ve haysiyeti, özgürlüklerine uygun olmasında, çocuğun olduğu kadar toplumun da yararı vardır. İşte bu nedenlerden dolayı, toplumun önemli unsuru olan çocuk, eski devirlerden bu yana hukuk alanını ilgilendirmiştir²².

Tarihsel akış içerisinde çocukların korunmaya ve gözetilmeye muhtaç yapıları nedeniyle hukuk da gelişmeleri takip ederek çocuk haklarını düzenlemiş ve çocuk hukuku ayrı bir hukuk dalı olarak teşekkül etmiştir. Serozan, bu hukuk dalını, “Çocuk hukuku, devletçe tanınmış ve herkesçe uyulması gereken, yine devletçe yaptırma bağlanmış olan toplumsal davranış kuralları anlamına gelen hukukun çocuklara özgü dalı”²³ şeklinde tanımlamıştır.

Hukukta çocuk kavramı, küçüğü yetişkinden ayırmak (Türk Ceza Kanunu m. 6/1-b) ve çocuğun ana babasına karşı soy bağına belirtmek (Türk Medeni Kanunu m. 282 vd.) üzere iki farklı anlamda kullanılır. Türk hukukunda çocukluk, kişiliğin kazanılmasıyla başlar ve on sekiz yaşın doldurulmasıyla sona erer²⁴ (TMK m. 11/1). Medeni hukukta çocuk hak ehliyetine sahiptir. Ancak fiil ehliyetine ya kısmen sahiptir ya da hiç sahip değildir. Fiil ehliyetine sahip olmayan çocuk, ancak yasal temsilcisi olan veli ya da vasisi aracılığı ile hak kazanabilir ve borç altına girebilir. Bunun temel sebebi de yeterli biçimde akıl yürütme yeteneğine sahip olmayan çocuğun, günlük yaşam ilişkilerinde kolayca kandırılıp istismar edilme tehlikelerine karşı korumaktır²⁵. Ayrıca ceza hukukunda cezai ehliyetten de bahsedilir.

²¹ Akyüz, s. 79.

²² Aydın İpek, “Çocuk Haklarının Gelişimi ve Karşılaştırmalı Olarak Anayasal Açından Değerlendirilmesi”. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 20 (2012): 151-173, s.154.

²³ Serozan, s. 1.

²⁴ Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt:2 (Kişiler Hukuku)* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), s. 54 vd.

²⁵ Vehbi Umut Erkan ve İpek Yücer, “Ayırt Etme Gücü,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 3 (2011): 485–522, s. 501-502.

2. Çocuk Hakları İle İlgili Yasal Düzenlemeler

Çocuk hakları konusunda düzenlenen en önemli belge, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesidir. Uluslararası hukukun en önemli kaynaklarını milletlerarası sözleşmeler oluşturur. Bu sözleşmeler, aynı zamanda iç hukuk bakımından da bağlayıcıdır.

Çocuk haklarıyla ilgili uluslararası mevzuatın yanında Türk hukuk sisteminde de düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10., 41., 50. ve 61. maddelerinde²⁶ çocukların haklarına yönelik bazı özel hükümler yer almaktadır. Çocuk haklarıyla ilgili olarak Türk hukukunda, Çocuk Koruma Kanunu ve Çocukları Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu gibi konuyla ilgili özel kanunlar çıkarılmıştır. Ayrıca Türk Medeni Kanunu'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda çeşitli hükümlere yer verilmiştir. Bunlara örnek olarak çocuğun hak ehliyetini düzenleyen TMK m. 28/II; çocukların bakımı konusunda eşleri birlikte yükümlü kılan TMK m. 185/II; ana babanın ve çocuğun birbirlerine karşı hak ve yükümlülüklerini düzenleyen TMK m. 339; çocuğun korunması adına gerekli önlemlerin hakim tarafından alınmasını düzenleyen TMK m. 346 ve 347 maddeleri verilebilir. Türk Ceza Kanunu'nun "kötü muamele" başlığı altında yer alan 232. maddesi²⁷ ve "aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali" başlığı altında yer alan 233. maddesi²⁸, hükümlerde geçen

²⁶ AY m. 10/3: "Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz."

AY m. 41: "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır."

AY m. 50: "Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar."

AY m. 61/4: "Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır."

²⁷ TCK m. 232: "- (1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir."

²⁸ TCK m. 233: "Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikayet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

filleri suç olarak düzenleyerek cezai müeyyideye bağlamış, ayrıca çocuğun ticari amaçla sömürülmesi de TCK m. 226'da suç olarak düzenlenmiştir²⁹. Son olarak Türkiye'de konuyla ilgili olarak, Milli Eğitim Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 7 Mart 2017 tarihinde yayınlanan genelgeyi de anmak gerekir. Bahsi geçen genelgede: *"İl, ilçe, okul ve kurum yöneticileri tarafından, okul veya kurumlarında görev yapan tüm personel ile öğrenim gören öğrencilerin, kişilerle ilgili her türlü ses, yazı, görüntü ve video kayıtlarının internet de veya farklı dijital ya da basılı ortamda hukuka aykırı şekilde paylaşılmasının Anayasaya, uluslararası sözleşmelere ve 1739 sayılı Kanun'a aykırı olduğu; bu fiillerin Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak düzenlenmiş olduğu hususunda bilgilendirilmesi sağlanacak ve durumların önüne geçilmesi için önlemler alınacaktır"* ifadesine yer verilmiştir³⁰. Bu maddelerle birlikte, Anayasa'da kişi hakları ve ödevleri bölümünde yer alan haklardan çocuklar da özel bir yaş sınırlaması olmadığı sürece yetişkin bireyler gibi yararlanırlar. Anayasa'nın çocukları ilgilendiren ilgili maddelerine bütün olarak bakıldığında, devletin, tüm vatandaşlarını korumakla yükümlü olmakla beraber, çocukların karşılaşabileceği her türlü olumsuz durumlara karşı gerekli tedbirleri alması gerektiğine de vurgu yapıldığı görülmektedir.

²⁹ TCK m. 226: *"- (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten, c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden, d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren, e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan, f) Bu ürünlerin reklamını yapan, Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları, temsili çocuk görüntülerini veya çocuk gibi görünen kişileri kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."*

³⁰ MEB, "Okullarda Sosyal Medyanın Kullanımına Yönelik Genelge," Milli Eğitim Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, 2017, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/sosyalmedya/sosyalmedya_0.html.

3. Sosyal Medya Ortamında Çocuğun Kişisel Verilerinin Paylaşılması

Çocuğun adı, soy adı, yaşı, doğum tarihi, fotoğrafları gibi ona ilişkin olan ve onu niteleyen her türlü bilgisi kişisel verisidir³¹. Çocukla ilgili herhangi bir şekilde ilişkilendirilebilecek bir bilginin paylaşılması da kişisel verisinin umuma iletilmesi anlamına gelir.

Çocukla ilgili masum gibi görünen bu paylaşımlar basit ve masum görünse bile büyük tehlikelere yol açabilir³². Paylaşımın çocuk için incitici, onur kırıcı olması durumu bir yana, paylaşımında çocuğun rahatsız olabileceği bir olumsuzluk görülmesi bile ilgili içerik, kötü niyetli kişilere davetiye çıkarabilir³³. Bu kapsamda paylaşımın yapıldığı sosyal medya platformunun teknik özellikleri belirli bir oranda koruma sağlasa da asıl sorumluluk paylaşan kişiye düşmektedir³⁴. Kişilerce paylaşımı görüntüleyebilecek kişilerin sınırlanması olmak üzere çeşitli önlemler alınmalı ve çocuğun bulunduğu paylaşımın içeriği olabildiğince titizlikle, barındırdığı riskler gözetilerek belirlenmelidir³⁵. Buna karşılık alınacak önlemlerin, internet söz konusu olduğunda paylaşımın içeriğinin geri dönüşü olmayan biçimde yayılması tehlikesi karşısında hiçbir zaman tam olarak yeterli olmayacağını da akıldan çıkarmamak gerekir³⁶.

Günden güne kullanımı artan ve her gün milyonlarca insan tarafından iletişime geçilen sosyal medya platformlarında, ailelerin kendi çevrelerini ilgilendirdiğine inandıkları bilgi, resim, düşünce ve paylaşımların içeriklerinde çocuklarına yoğun olarak yer vermeleri kötü niyetli kişiler tarafından suistimale açık hale getirmektedir. Çocuk istismarcılarının çocuklara ait fotoğraf, video ve kişisel bilgilerini kullanmalarının en çarpıcı örneklerinden biri de Dallas'ta yaşayan Danica Patterson olayıdır. Patterson'ın Facebook üzerinden dört yaşındaki kızı adına yaptığı paylaşımların New York'ta yaşayan yabancı bir adam tarafından çalınması ve Patterson'ın kızını kendi kızı gibi göstererek paylaşımlarda bulunması, durumun vehametini göstermektedir³⁷.

³¹ Ayözger, s. 6; Erdoğan, "Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)", s. 2451; Sinem Göçmen Uyarer, Kişisel Verilerin Korunması (Seçkin Yayınevi 2019), s. 104; Hayrunnisa Özdemir, Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması (Seçkin Yayınevi 2009), s. 123 – 124.

³² Anna Schimke, "Rechtliche Rahmenbedingungen Der Veröffentlichung von Kinderfotos Im Netz Durch Eltern," *Neue Zeitschrift Für Familienrecht*, no. 19 (2019): 851–58, s. 852.

³³ Schimke, s. 852.

³⁴ Ebeveynin çocukların kişisel verilerini paylaşırken alabileceği tedbirler için bkz. Steinberg, s. 879 vd.

³⁵ Steinberg, s. 878.

³⁶ Steinberg, s. 878.

³⁷ Olayda Facebook yapıla şikayetlere rağmen topluluk kurallarına aykırı bir durum olmadığından bahisle ilgili şahsın hesabını kapatmamıştır. Olayda anne ve kızına herhangi bir fiziksel müdahale veya çocuk pornografisi gibi bir durum olmamasına rağmen bu kişi çocuğun kendi çocuğu olduğu iddia ederek paylaşımlarda bulunmuştur. Andrea Lucia,

4. Paylaşımın Ebeveyn Tarafından Gerçekleştirilmesi

Ebeveyn tarafından kişisel verilerin paylaşıldığı durumlardan bazıları *blog yazarlığı*³⁸, *sosyal medya fenomenliği*³⁹, *youtuberlık*⁴⁰, *insta-mom*⁴¹ adları altında hayata girmiştir⁴². Henüz ilk adımlarını atmaya başlamadan ebeveyninin sosyal medya paylaşımları ile dijital ayak izleri oluşan çocukların kişisel verileri internet ortamında dolaşmaktadır⁴³.

Sosyal medya araçlarını maddi kazanç elde etmek amacıyla kullanan ebeveynin paylaşımları ekonomik istismara yol açabilir. Ekonomik istismar, genel hatlarıyla çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde çalıştırılması, çocuğun düşük ücretli iş gücü olarak görülmesi, emeğinin sömürülmesi, çocuk için tehlike arz eden ve psikolojik gelişimine zarar verebilecek işlerde çalıştırılması ve çocuğun ekonomik olarak sömürülmesi, çocuk üzerinden kazanç elde edilmesi olarak ifade edilmektedir⁴⁴. Ebeveyn ve reklam amacıyla iş birliği yaptıkları ticari firmalar tarafından çocukların saflığı, sempatikliği ve masumiyeti kullanılarak iki yönlü bir kazanç yoluna gidilmektedir. Kazan-kazan ilkesine dayanan reklam iş birlikleriyle firmalar marka ve ürün satışlarını arttırma, sanal ortamda geniş kitlelere ulaşma, reklamlardan gelir elde etme amacıyla hareket ederken, ebeveyn hem görünür ve ünlü olma hem de maddi kazanç elde etme beklentilerini karşılama yoluna gitmektedir. Son dönemlerde dünya genelinde *logger*, *social-mom* ve *instamom* gibi kavramlarla adlandırılan ve çocukları üzerinden popülerite ve maddi kazanç elde eden ebeveyn, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde çocuklarını istismar ederek çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir⁴⁵.

"CBSDFW," *CBS 11*, 2015, <https://dfw.cbslocal.com/2015/07/08/mothers-daughter-digitally-kidnapped-by-man-posing-as-father/>.

³⁸ Ücretli ya da ücretsiz olarak bir web sitesi kurarak ve bu siteyi blog haline getirerek, blogun konusuna göre sürekli olarak güncel bilgiler ekleyerek takipçileri bilgilendiren kişilere blog yazarı denir.

³⁹ Türk Dil Kurumunda fenomen kelimesinin kökeni Fransızca "phénomène" kelimesinden geldiği belirtilmiştir. Anlamı ise "olay" ya da "görüngü" olarak tanımlanmaktadır. Sosyal medyada fenomen; Instagram, Twitter, Youtube gibi mecralarda, binlerce kişinin takip ettiği ve belirli bir kitleye sahip kişilere verilen özel isimdir.

⁴⁰ YouTuber, oluşturduğu video içerikleri YouTube üzerinde yayınlayan ve bu video yayınları sayesinde popüler hale gelen kullanıcıların kendilerini ve yaptıkları işi tanımlamak için kullandıkları bir terimdir.

⁴¹ Instamom olarak literatüre geçen ve instagram anneleri olarak tanımlanan anneler, çocukları için açtıkları instagram hesaplarında çocuklarına ait fotoğraf paylaşımında bulunarak para kazanan kişilerdir.

⁴² Steinberg, s. 841.

⁴³ Serap Duygulu, "Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafları Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi," *TRT Akademi* 4, no. 8 (2019): 428–87, s. 476.

⁴⁴ Parsa, s. 168.

⁴⁵ Schimke, s. 854; Steinberg, s. 840; Parsa, s. 169.

Kendini *instamom* olarak tanımlayan Instagram anneleri, kişisel blogları ve sosyal medya profilleri üzerinden hamilelik sürecinden başlayarak doğum öncesi alışverişinden doğum sürecine, çocuk bakımı, sağlığı, beslenmesi gibi çocuğun temel ihtiyaçlarına kadar çocukları ile ilgili deneyimlerini düzenli olarak paylaşmakta ve bu paylaşımlarda anlaştıkları firmaların ürünlerinin reklamını yaparak gelir elde etmektedirler. Bu durum çocuğun özel hayatının gizliliğine bir müdahale ve aynı zamanda annenin kendi çocuğu üzerinden kazanç elde ederek çocuğu istismar etmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır⁴⁶. Annelik vasfının profesyonel bir mecrada kullanılarak adeta bir meslek olarak icra edilmesi, çocuğun reklam amaçlı kullanılarak ticari bir metaya dönüştürülmesi ve çocuk üzerinden para kazanılması, ekonomik istismar⁴⁷ olarak nitelendirilebilir. Ebeveyni dahi olsa öz bilinci oluşmamış ve kendi iradesi ile karar verme yetisi gelişmemiş çocuğun özel görüntülerinin ve en özel anlarının sosyal medya platformlarında kullanılması ve kitlelerle paylaşılması kişilik haklarına aykırı bir davranış teşkil etmektedir.

Ebeveynin çocuklarını obje olarak kullanarak kazanç elde etmesinin dışında çocuğun saygınlığı ve onuru, onu küçük düşürebilecek ve paylaşımın yapıldığı zaman ya da ileriki zamanlarda bu paylaşımları gördüğünde rahatsız olabileceği eylemlerle, karalayıcı, aşağılayıcı ve horlayıcı görüntü, ses ve resimlerinin ebeveyni tarafından kullanılıp, paylaşılması ve istismar edilmesiyle de ihlal edilebilir. Ebeveynin çocuklarının sağlık problemleri dolayısıyla benzer durumda bulunan ebeveynle yardımlaşma amacı güderek yaptıkları paylaşımların ileriki dönemlerde bu hastalıklardan kurtulmuş olması sonucu çocuklarının tanımadıkları insanlar tarafından geçmişlerine ait bu bilgilere sahip olduklarında bu durumun onlar için rahatsızlık yaratabileceği de göz ardı edilmektedir⁴⁸. Bu paylaşımlar çocuğun özel yaşamının gizliliği hakkının çiğnenmesi anlamına gelebilir.

Çocuk doğduğu anda kişilik kazanır. Ancak kendi başına karar verebilen bağımsız bir insan olarak toplum hayatına katılincaya kadar bakma, korunmaya ve yönlendirilmeye gereksinim duyar. Bu gereksinimin karşılanması hem hukuken hem de ahlaki açıdan ana babanın görevidir. Bu görevin yerine getirilebilmesi için ana babaya hem velayet hakkı hem de soy bağının velayete bağlı olmayan sonuçları kısmında birtakım yetkiler verilmiştir⁴⁹. Ana baba ve çocuk arasındaki ilişkide her iki taraf da eşit hak öznesidir. Bununla birlikte çocuk bedensel, zihinsel ve ekonomik yönden zayıf konumdadır. Özellikle küçük çocuk kendi haklı yararlarını gerçekleştirebilme ve zayıf konumunun

⁴⁶ Parsa, s. 174.

⁴⁷ “Çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli iş gücü olarak çalışması veya çalıştırılması ekonomik istismar olarak tanımlanmaktadır.” Bkz. Parsa, s. 174.

⁴⁸ Duygulu, s. 442.

⁴⁹ Schimke, s. 854.

başkaları, hatta ana babası tarafından istismar edilmesini önleme gücüne sahip olmayabilir. Bu nedenle çocuğun gerektiğinde ana babasına karşı dahi özel olarak korunması elzemdir⁵⁰.

Velayet küçüklerin, bazı durumlarda da ergin kısıtlı çocukların kişiliğine, mallarına özen göstermek ve onu temsil etmek konusunda ana babaya yüklenen görevlerle, bunların çocuğun yararına uygun biçimde yerine getirilmesini sağlayan yetkileri içeren ve yalnızca çocuğun korunması amacını güden bir kurumdur⁵¹. Ana baba velayeti kullanırken çocuğun olgunluğu ölçüsünde hayatını düzenleme imkanına sahip olsalar bile çocuğun yararı yanında kişiliğine saygı göstermek ve önemli konularda onun düşüncesini göz önünde tutmakla yükümlüdürler (TMK m. 339). Çocuklar yeterli olgunluğa ulaşana kadar haklarının ebeveyn ve toplum tarafından korunması, güvenliğinin sağlanması gerekir.

Kişinin paylaşımına ilişkin rızası yoksa paylaşımlar özel hayata müdahale teşkil eder. Aynı durum çocuklar için de geçerlidir⁵². Çocuğun özel hayatına dair bilgi ve verilerin internet ortamında özellikle sosyal medyada rızası dışında paylaşılması çocuğun mahremiyet alanına müdahaledir. Çocukların kendilerine ait bilgileri ebeveyni tarafından paylaşılması üzerinde kontrolleri yoktur. Gerçi çocuklar bu durumu kontrol edebilseler dahi, bunların sonuçları hakkında tam olarak bilgi sahibi olamayacakları için sağlıklı bir sonucun çıkması da mümkün gözükmemektedir. Bu yüzden anne ve babanın çocuk üzerinde herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir egemenlik hakkı olmasına rağmen bu hakkın çocuğun menfaatine uygun olarak kullanılması gerekir⁵³. Zaten kanun koyucu çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düştüğü takdirde, ana babanın duruma çare olamaması veya buna güçlerinin yetmemesi halinde hâkim, çocuğun korunması için önlemler alacağını hüküm altına almıştır (TMK m. 346). Hatta önlemlerin yetersiz kalması halinde velayetin kaldırılmasına karar verilebileceği belirtilmektedir (TMK m. 348/1).

Blogger/instagrammer anneler, çocuklarının olduğu içerikleri diğerlerine oranla daha fazla paylaşmaktadırlar. Paylaşılan fotoğraflarda çocukların

⁵⁰ Schimke, s. 855.

⁵¹ H Karaca, "Türk Hukukunda Velayetin Kapsamı ve Hükümleri" (İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014), s. 5; Murat Akdi, "Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan Özel Sayısı 22, no. 3 (2016): 123–44, s. 124; İsmail Erbay, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Türk Medeni Hukukundaki Velayet Hakkının Kaldırılması (TMK m. 348) Hükümlerinin Değerlendirilmesi," İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3, no. 2 (2012): 11–61, s. 15; Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt:3 (Aile Hukuku)* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), s. 140.

⁵² Erdoğan, s. 2464.

⁵³ Erdoğan, s. 2461.

bulunup bulunmaması ile takipçi sayıları arasında da oransal olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveynin bu paylaşımları annelik kavramını metalaştırarak toplumda yer edinebilmek, kişisel tatmin sağlamak ve beğenilme arzularını gidermek için yaptıklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle bu paylaşımların reklam içermesi, çocukları üzerinden maddi kazanç elde ederek onları reklam aracı olarak kullanmaları da bunu desteklemektedir. Ünlü anne *bloggerlardan* biri olan Nihan Kayalıoğlu'nun iki çocuğu üzerinden yaptığı paylaşımlarla çocuklarını reklam malzemesi yaparak maddi kazanç elde ettiği gerekçesiyle çocukların babaları tarafından açılan velayet davasında velayet hakkının Nihan Kayalıoğlu'nun elinden alınması ve babaya verilmesi⁵⁴, çocukları adına paylaşım yapan annelerin bilinçsizce yaptıkları bu paylaşımların psikolojik, sosyolojik ve hukuki sonuçlarını gösterir niteliktedir⁵⁵. Yargıtay'ın içtihadı gereğince ilgili kişinin rızasına aykırı şekilde sosyal medyada fotoğrafının paylaşılması suç oluşturmaktadır⁵⁶.

5. Paylaşımın Çocuk Üzerindeki Etkileri

Sosyal medya yeni medya platformları içerisinde insanı ve toplumu derinden etkileyerek kimlik gelişimi, sosyalizasyon, mahremiyet, özel yaşam ve kamusal yaşam kavramlarının tartışılmasını gündeme getirmiştir⁵⁷. Sosyal medyada paylaşılan kişisel içerikler sözlü paylaşımın aksine çevrimiçi ortamda hiçbir zaman kaybolmaz. Paylaşılan içerikler farklı platformlar arasında kolayca kopyalanabilir ve kopyalanan içeriğin üzerinde değişiklikler yapılabilir. İçeriklerin ulaştığı kitle kişinin bilgisi dâhilinde olmayabilir ve *google* gibi arama motorlarıyla içerikler kolayca aranıp bulunabilir. Teknolojinin geldiği nokta ve sosyal medya hesaplarının yaygın şekilde kullanımıyla birlikte, paylaşılan içerikler kaba bir tabirle dipsiz kuyu olarak nitelendirilebilecek internet ortamında sadece ebeveynin paylaştığı mecrada kalmamakta, kontrolsüz bir biçimde yayılmaktadır. Bu durum ise çocuğun uğrayabileceği zararı katlayan bir etkiye sahiptir. Yetişkinlere göre daha zayıf ve korunmaya muhtaç olan çocuklar için her türlü küçük düşürücü ve zarar verici içerik, onların manevi bütünlüğünü zedeleyebilir⁵⁸.

Çevrimiçi paylaşılan içerikler dolayısıyla çocuk, çeşitli tehlikelerle karşı karşıya gelebilir⁵⁹; örneğin paylaşılan resimler herhangi bir yerde satılan bir kıyafetin, objenin üstünde kullanılabilir. Çocukların paylaşılan fotoğraflarını

⁵⁴ Çağdaş Ulus, "'Blogger' Anneye Çocuk İstismarı Suçlaması!," *Vatan Gazetesi*, 2017, <http://www.gazetevatan.com/-blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi--1080670-gundem/>.

⁵⁵ Duygulu, s. 474.

⁵⁶ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas: 2015/13582, Karar: 2017/3109, 12.04.2017

⁵⁷ G E Atalay, "Sosyal Medya ve Çocuk: Babishko Family Fun TV İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi," *Erciyes İletişim Dergisi*, no. Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı (2019): 179–202, s. 183.

⁵⁸ Atalay, s. 199.

⁵⁹ Schimke, s. 856.

alıp bunlar üzerinde yapılan oynamalarla, pedofili hastalarının hesaplarında paylaşım yaptıkları bilinen bir gerçektir. Bu yüzden ebeveynin çocuklarının kişisel verilerini yayarken daha dikkatli olmaları gerekmektedir⁶⁰. Pedofilin yaygınlığı düşünülürse havuzda, banyoda, denizde çocuğun çıplak ya da kısmen giyinik halde olduğu fotoğrafların paylaşılması, pedofili sitelerinde yayımlanma riski taşımaktadır. Kimlik hırsızlığı da çocukların karşıya kalabileceği risklerden diğer bir tanesidir. Özellikle, paylaşımlarla birlikte çocuğun adının soyadının tam olarak verilmesi, doğum tarihi gibi bilgilerin tam olarak paylaşılması gibi durumlarda çocuklar, kimliklerinin çalınması durumu ile karşı karşıya kalabilmektedir⁶¹. Ayrıca paylaşımlarda konum etiketlenmesi, çocuğun gittiği kreş ya da kurs hakkında bilgilerin internet ortamında belirtilmesi, kötü amaçlı kişiler tarafından kaçırılmasına ya da çocuğun istismar edilmesine sebep olabilir.

Çocuk için özel kalması gereken psikolojik ve sosyal bilgilerin, başkaları tarafından suiistimal edilebilecek veya utanmaya sebep olacak bilgilerin ve görüntülerin paylaşılması, çocuk için ileriki yaşamında sorunlar teşkil edebilir⁶². Çocukluk çağında sevimli gelen resimler ilerde alay konusu olabilmekte; çocuğu küçük düşürmek, tehdit ve şantaj gibi farklı amaçlarla kullanılabilir. Bu durumda, çocuğun benlik saygısı olumsuz şekilde etkilenebilmektedir⁶³. Ebeveyn bu sırada çocuğunun karşı karşıya kaldığı tehlikelerden habersiz olabilir. Öte yandan bilinçli ya da bilinçsiz, ebeveynin çocuklarının kişilik haklarını ihlal ederek çocukluğunu çıkar amaçlı kullanması hukuka ve ahlaka aykırı durumdur. İtalya'da on altı yaşındaki bir çocuğun rızası olmadan annesi tarafından sosyal medyada yaptığı paylaşımlar üzerine çocuk anneyi şikâyet etmiş ve mahkeme çocuğu haklı bularak şikâyete konu paylaşımların kaldırılmasına karar vermiştir. Anne mahkeme kararına uymazsa ya da gelecekte yeni fotoğraflar yayımlarsa oğluna 10 bin Euro tazminat ödemesi de söz konusudur⁶⁴. Sosyal medyada rıza dışı fotoğraf, video vb. paylaşımları bulunan çocukların büyüdüklerinde kişisel haklarını korumak amacıyla ebeveynine karşı hukuki süreç başlatabilecekleri unutulmamalıdır.

Görüldüğü gibi çocuğun kişisel verilerinin sosyal medya üzerinden ebeveyni tarafından paylaşılmasının hem çocuğun psikolojisi üzerinde büyük olumsuz etkileri hem de çocuğun güvenliği üzerinde tehlikeleri mevcuttur⁶⁵.

⁶⁰ Steinberg, s. 880 vd.; Erdoğan, s. 2461.

⁶¹ Lucia, "CBSDFW."

⁶² Schimke, s. 855; Ashley May, "USA Today," *USA Today*, 2016, <https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2016/09/16/18-year-old-sues-parents-posting-baby-pictures-facebook/90479402/>.

⁶³ H Serin, "Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveyn ve Öğretmenler Farkında Mı?," *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 20 (2019): 1–22, s. 16.

⁶⁴ Övgü Pınar, "BBC," *BBC Türkçe*, 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42604622>.

⁶⁵ Serin, s. 20; Steinberg, s. 854"

II. İHLALİN HUKUKİ NETİCELERİ

A. Genel Olarak

Çocuğun kişisel verilerinin ana babası tarafından sosyal medya ortamında paylaşılması, çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi anlamına gelir (KVKK m. 3/1/e). Çocuğun kişisel verileri üzerindeki hakkı aynı zamanda kişilik haklarından. Dolayısıyla olayda bir hukuka uygunluk nedeni bulunmadıkça, kişisel verilerin yayılması hem kişisel verilerin korunması mevzuatının hem de kişilik haklarını koruyan TMK hükümlerinin ihlalidir. Çocukların kişisel verilerinin korunmasında, bu verilerin kişilik hakkının koruma kapsamında yer almasından dolayı menfaati vardır. Bu durumda başvurulabilecek hukuki yollar, düzenledikleri kanunlar ile ileri sürülebilecek talepler bakımından tasnife tâbi tutulabilir. Düzenledikleri kanunlar bakımından çareler, Türk Medeni Kanunu'nda yer alan ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda yer alan olmak üzere iki başlık altında incelenebilir⁶⁶. İleri sürülebilecek talepler ise veri sorumlusuna başvuru ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na şikâyet, velayet hakkının kaldırılması, kişiliği koruyan davalar, tazminat ve saldırı dolayısıyla elde edilen kazancın iadesi istemleri yer alır. Her ne kadar KVVK kapsamında kişisel verilerin hukuka aykırı işlenmesi durumunda gidilebilecek hukuki yollara ilişkin düzenlemeler mevcut olsa da ihlal edenin ebeveyn, ihlale uğrayan kişinin de çocuk olması durumunda başvurulabilecek çareler, TMK içerisinde yer almaktadır. Zira KVVK hükümleri, amacı, düzenleniş biçimi ve uygulama alanı itibarıyla az çok sınıflandırma gerektiren, çok kişiye ait veri işleme faaliyetlerini düzenler. Bu açıdan, KVVK hükümlerinin, daha çok toplu verilerin güvenliğine dönük ihtiyaçları karşıladığını ifade etmek yanlış olmasa gerektir.

Ana babanın, çocuğunun kişisel verilerini yayma suretiyle kişilik haklarına saldırı teşkil eden bir fiil işlemesi, Türk Medeni Kanunu'nun 23. ve 24. maddeleri ile Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesine aykırılık teşkil eder. Bu davranışın süreklilik arz etmesiyle, çocuğun üstün yararı ve korunması ilkesinden hareketle, mahkeme tarafından velayetin kaldırılmasının yanı sıra tazminat ve diğer hukuki tedbirlere başvurulabilir. Ayrıca, ana baba, çocuklarını bir reklam anlaşması kapsamında üçüncü kişilerle anlaşarak menfaat sağlamakta ise TMK m. 345'e de aykırılık söz konusu olur. Zira hükümde, "*ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukukî işlemle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır.*" ifadesi yer almaktadır (TMK m. 345).

B. Çocuğun Rızası

İlgilinin rızası, hem TMK bakımından kişilik hakkına saldırıda hem de KVVK m. 5/1 uyarınca kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk nedenidir⁶⁷.

⁶⁶ Schimke, s. 853.

⁶⁷ Akdi, s. 134; Kemal Atasoy, "Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin

Rıza açık ve serbest irade beyanıyla olur⁶⁸. Ahlaka aykırı verilen rıza geçersizdir⁶⁹. Rızanın geçerli olması için kural olarak tam veya sınırlı ehliyetli olmak gerekir⁷⁰. Tam ehliyetsizlerin vereceği rıza geçersizdir⁷¹. Bunlar adına rızayı verecek olan kanuni temsilcidir⁷². Ancak saldırı zaten kanuni temsilciden gelmekte ise kanuni temsilcinin çocuk adına vereceği rıza geçersiz olur. Sınırlı ehliyetsizlerin verdiği rıza ise ayırt etme gücüne sahip olup olmamalarına göre geçerlik kazanır. Ayırt etme gücüne sahip olan küçükler bu gruptadır. Ayırt etme gücüne sahip çocuklar serbest iradeleriyle geçerli bir rıza verebilir. Burada aranan ayırt etme gücü, verilen rızanın anlam ve sonuçlarını idrak edebilme yönündendir⁷³. Eğer çocuk vereceği rızanın manasını idrak edemiyor, sonuçlarını öngöremiyorsa verdiği rıza hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaz⁷⁴. Çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine vereceği rızayla ilgili özel bir düzenleme de Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde (GDPR) yer almaktadır⁷⁵.

C. Türk Medeni Kanunu Bakımından Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması

1. Çocuğun Ana Babaya Karşı Korunmasına İlişkin Önlemler ve Son Çare Olarak Velayet Hakkının Kaldırılması

Kanun, çocuğun haklarının ihlali durumunda alınabilecek önlemler bakımından hâkime oldukça geniş bir takdir hakkı tanımıştır. Gerçekten, Kanun'un kullanmış olduğu "...çocuğun korunması için uygun önlemleri alır." (TMK m. 346) ve "...ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir." (TMK m. 347/II) hükümlerinde hâkime verilen takdir yetkisi görülmektedir. Hâkime tanınmış olan bu geniş takdir yetkisinin içerdiği önlemlere örnek olarak, ana babanın ihtar edilmesi, ana babadan ihlalin etkilerinin giderileceğine ilişkin bilgi istenilmesi ve çocuğa eğitim kayyımı atanması verilebilir⁷⁶. İkinci olarak belirli şartlar dâhilinde çocuğun ebeveyninden alınması önlemi düzenlenmiştir. Bu kapsamda, çocuğun bedensel

Korunması ve Veri Sahibinin Rızası," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 269–301, s. 290.

⁶⁸ Atasoy, s. 290.

⁶⁹ Atasoy, s. 290.

⁷⁰ Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler* (İstanbul: Legal, 2016), s. 146.

⁷¹ Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt:2 (Kişiler Hukuku)*, s. 110.

⁷² S S Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), s. 259; Helvacı, s. 147.

⁷³ Akdi, "Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu.", s. 134.

⁷⁴ Helvacı, s. 105; Akdi, s. 135.

⁷⁵ Düzenlemede genel olarak on altı yaşın üstündeki çocukların kişisel verilerinin işlenmesine verecekleri rızanın geçerli olduğu; ancak üye devletlerin yapacakları düzenlemeyle bu sınırı on üç yaşa kadar indirebilecekleri; bu yaşın altındaki çocuklar için velilerin rıza vermesi gerektiği yer almaktadır (GDPR m. 8).

⁷⁶ Erbay, s. 31.

ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir (TMK m. 347/1). Bu önlem, çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozması ve durumun gereklerine göre başka çare kalmaması halinde de ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine de uygulanabilir. Son olarak bu önlemlerin çocuğun üstün yararını koruma hususunda sonuçsuz kalması veya yetersiz kalacağına önceden anlaşılması halinde iki sebebe dayalı olarak velayet kaldırılabilir⁷⁷ (TMK m. 348). Velayetin kaldırılmasının özel sebepleri şöyle sayılmıştır: “1. Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi. 2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savaştırmaması.” Görüldüğü gibi velayetin kaldırılması sadece bir son çare olarak düzenlenmemiş; aynı zamanda her somut durum için kanunda sayılan bu iki özel sebepten birinin varlığı aranmıştır. Hâkim, ihlalin çocuk üzerindeki etkisinin ağırlığı ile ebeveynin kusurunun derecesine göre, kanunda hafiften ağıra sıralanmış bu önlem ve yaptırımlardan hangisine karar vereceğini takdir eder. Belirtmelidir ki diğer önlemlere velayetin kaldırılması ile birlikte hükmedilemez. Ancak velayetin kaldırılması dışındaki önlemlerden aynı anda birden fazlasına hükmedilebilir⁷⁸.

Ebeveynin sosyal medya ortamında çocuğunun fotoğraflarını, videolarını, ismini, adresini, düzenli bulunduğu yerleri paylaşması veya reklam iş birlikleri çerçevesinde belirli bir ürünü kullanırken çekilmiş görüntülerini paylaşması, yukarıda açıklandığı gibi çocuğun sosyal, fiziksel, manevi ve benzeri açılardan gelişimini olumsuz etkileyebilir. Böyle bir durumda, bahsi geçen olumsuz etkiler, çocuğun menfaatini ve gelişmesini tehlikeye düşürdüğü ölçüde ve tehlikeyle orantılı olarak TMK m. 346 – 348’de düzenlenen önlemlerin alınması gündeme getirebilir. Tehlikeyle alınacak önlem arasında orantı bulunması ilkesi gereği, tehlikenin bertaraf edilebileceği en hafif önlem tercih edilmelidir⁷⁹. Ayrıca velayetin kaldırılması kararı dışındaki önlemler sınırlı sayıda olmadığı ve bu konuda hâkime takdir yetkisi tanındığı için, alınacak önlem hususunda hâkimin titiz davranması gerekir. Örneğin, alınacak önlem velayet hakkının kaldırılmasıyla aynı fiili durumu doğurmamalı; velayet hakkının kullanımını engelleyici bir sonuca yol açmamalıdır⁸⁰. Zira velayet hakkının kaldırılması özel bazı şartlara bağlanmış ve ağır bir yaptırımdır. Burada esas, ana babayı cezalandırmak değil,

⁷⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, “E. 2010/7251 K. 2010/20509”; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, “E. 2015/10653 K. 2015/22807”.

⁷⁸ Erbay, s. 32.

⁷⁹ Ahmet Cemal Ruhi ve Canan Ruhi, *Velayet Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017, s. 69; Erbay, s. 32.

⁸⁰ Ruhi ve Ruhi, s. 70; Erbay, s. 34-35.

çocuğun menfaatlerinin en yüksek düzeyde korunarak psikolojik, fiziksel ve benzeri açılardan toplumsal hayata en uygun biçimde hazırlanmasıdır.

2. Kişiliği Koruyan Davalar

Kanun koyucu kişiliğin korunmasını, hukuki işlemle yapılan saldırılara karşı ve hukuka aykırı fiille yapılan saldırılara karşı olmak üzere iki ayrı düzenlemeyle ele almıştır. Hukuki işlemle yapılan saldırılar bakımından TMK m. 23 hükmü; hukuka aykırı fiille yapılan saldırılar bakımından ise TMK m. 24 hükmü uygulanır⁸¹. TMK m. 23 hükmünde, *“Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz.”* düzenlemesi yer almaktadır. Bu maddenin başlığı *“Kişiliğin Korunması – Vazgeçme ve Aşırı Sınırlamaya Karşı”* biçimindedir. Öte yandan TMK m. 24 hükmünde ise *“Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.”* ifadesine yer verilmiştir. Görüldüğü gibi ilk hükümde kişinin kendi kişilik hakkından vazgeçmesine veya hakkının sınırlanmasına rıza göstermesine karşı bir koruma öngörülmesi; ikinci hükümde ise dışarıdan gelen saldırılara karşı bir koruma öngörülmiştir.

Ana babanın sosyal medyada, isim, adres, fotoğraf, video, ses kaydı ve düzenlenmiş içerikler gibi çocuğun kişisel verilerini hukuka aykırı olarak paylaşması durumunda, çocuğun kişiliğine hukuka aykırı fiille yapılan bir saldırı söz konusu olur. Bu durumda kişiliğin korunmasını sağlamak üzere açılabilen, üç farklı dava düzenlenmiştir. Bu davalardan hangisinin açılacağı, saldırının bulunduğu aşamaya göre belirlenir. Henüz gerçekleşmemiş; ancak gerçekleşmesi yönünde ciddi ve yakın bir tehlike bulunan hukuka aykırı saldırılar bakımından saldırı tehlikesinin önlenmesi davası açılabilir. Saldırı başlamış ve devam etmekte ise saldırıya son verilmesi; sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının da hukuka aykırılığının tespiti davaları açılabilir. Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir (TMK m. 25/II).

Saldırı tehlikesinin önlenmesi davası için bir saldırı tehlikesinin varlığı ve bu tehlikenin yakın ve ciddi olması şarttır. Saldırıya son verilmesi istemi için ise ortada kişilik haklarını çiğneyen hukuka aykırı bir saldırı bulunması gerekir. Bu dava ile mevcut kişilik hakkı ihlali durdurularak saldırıya uğrayanın uğradığı maddi ve manevi zararların artması önlenmesi amaçlanır. Davanın tabiatından kaynaklı bir durum olarak, saldırıya son verilmesi istemi zamana yayılmayan saldırılar bakımından söz konusu olmaz⁸². Örneğin bir anne, sosyal medya üzerinde canlı yayın yaparken çocuğunu çıplak vaziyette gösterirse saldırı o an gerçekleşmiş olur ve biter. Ancak çocuğun mevzu bahis görüntüsünü

⁸¹ Helvacı, s. 139.

⁸² Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt:2 (Kişiler Hukuku)* s. 153.

hesabına yükleyerek kalıcı olarak görüntülenmesine sebep olursa saldırı yüklenme anında başlar ve gönderi kaldırılana kadar devam eder. Dolayısıyla ilk durumda saldırıya son verilmesi davası açılmaz. Davanın anılan şartları, karar anında var olmalıdır. Karar anında sona ermiş bir saldırıya ilişkin hâkim, davanın konusuz kalmış olması gerekçesiyle, esas hakkında karar vermeye yer olmadığına ilişkin karar vermelidir⁸³. Son olarak, saldırı son ermişse, saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası açılması mümkündür. Bu davanın temel şartı ise saldırının sona ermiş olmasına rağmen etkisinin sürüyor olmasıdır. Her ne kadar doktrinde birtakım eleştirilere maruz kalmış olsa da⁸⁴ kanunun açık hükmü karşısında ("*sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının...*" TMK m. 25/1) bu şartın aranmayacağını kabul etmek pek mümkün gözükmemektedir⁸⁵. Bu özel tür tespit davası bakımından, saldırı etkisini sürdürdükçe hukuki yararın var olduğu kabul edilir⁸⁶. Kişiliği koruyucu davaları açma hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Temlik edilemez ve miras geçmez.

3. Tazminat

Saldırıya uğrayan çocuk, hukuka aykırı saldırının yarattığı zararları gidermek amacıyla koruyucu davalardan ayrı olarak tazminat davası açabilir (TMK m. 25/III). Tazminat davası için zararın meydana gelmiş olması; bunun için de saldırının bitmesi gerekir. Zira tazminat davaları, saldırının kendisiyle değil, saldırının mağdur üzerindeki sonuçlarının tazmini ile ilgilidir. Tazminat davalarının genel koşulları olan kusur, zara ve illiyet bağı bu dava bakımından da aranır⁸⁷. Kusurun aranmadığı sorumluluk hallerinden birinin varlığı da yeterlidir. Maddi tazminat için maddi bir zararın; manevi tazminat talebi için ise saldırı dolayısıyla mağdurda oluşan manevi acı, elem ve ızdırap biçiminde tarif edilebilecek olan manevi zararın meydana gelmiş olması gerekir. Ebeveynin fiilleri bir sözleşme ilişkisine dayanmadığından bu tür tazminat davalarında haksız fiil zamaşımı uygulanır⁸⁸. Buna göre tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamaşımına uğrar.

Manevi tazminat davası açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır; karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından

⁸³ Helvacı, s. 159.

⁸⁴ S S Tekinay, "Kişilik Haklarına İlişkin Yasal Değişiklikler Hakkında Eleştiriler," içinde Prof. Dr. Haluk Tandoğan'ın Hatırasına Armağan (Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 1990), 55 vd., s. 59; Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, s. 274.

⁸⁵ Helvacı, s. 160.

⁸⁶ Helvacı, s. 161.

⁸⁷ Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt:2 (Kişiler Hukuku)*, s. 158.

⁸⁸ Helvacı, s. 161-162.

ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez⁸⁹. Maddi tazminat davası açma hakkı ise malvarlığını ilgilendirdiğinden, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan değildir. Temlik edilebilir ve miras geçer⁹⁰.

4. Hukuka Aykırı Saldırı Dolayısıyla Elde Edilmiş Olan Kazancın İadesi

Sosyal medyada genellikle yüksek sayıda takipçisi olan, belirli bir etki alanına ulaşmış ana babalar, ticari iş birlikleri kapsamında çocuğunun masumiyetini, nahifliğini, insanlarda uyandırdığı güzel duyguları kullanarak kazanç elde etmektedir. Genellikle bir firmanın ürünleri veya faaliyetlerinin tanıtılması içerikli olan bu paylaşımlarda çocukların saflıklarından veya sırf tanınır olmalarından faydalanılarak çocukların görselleri, videoları kullanılır. İlgili ürün veya faaliyetin reklamının yapılması karşılığında ebeveyn kazanç elde eder⁹¹. Ürün veya faaliyetinin reklamı yapılan firma da bilinirliğini, marka güvenilirliğini veya satışlarını artırarak doğrudan veya dolaylı olarak menfaat sağlar. Buna karşılık kimi zaman böyle bir iş birliğinden haberi dahi olmayan, haberi olması halinde de durumu engellemek için irade gösterebilecek durumda olmayan çocuk, alet olarak kullanılmaktadır⁹². Bu gibi durumlarda ana babanın saldırı dolayısıyla elde ettiği bir kazanç varsa, bu kazancın çocuğa iadesi gündeme gelebilir. Örneğin çocuklara yönelik oyun hamuru üreten bir firma, son zamanlarda tatlı şivesiyle konuştuğu videoları sayesinde sosyal medyada hızla ün kazanmış, beş yaşındaki Burak'ın anne ve babasıyla iletişime geçerek, yeni başlatacakları reklam kampanyasında Burak'la iş birliği yapmak istediklerini belirtmiş olsun. Bu kapsamda, Burak adına açılmış fakat annesi tarafından yönetilen sosyal medya hesabından, dört hafta boyunca aralıklarla oyun hamurunun kalitesini, çocukların yaratıcılığını nasıl geliştirdiğini, içinde zararlı maddeler olmadığını vurgulayan videolar çekilerek paylaşılacak; ayrıca firmanın bir alışveriş merkezinde düzenleyeceği etkinlikte Burak da bulunacak ve etkinliğin videoları da hesapta yayımlanacaktır. Bunun karşılığında anne ve baba firma 50.000 TL alacaktır. Görüldüğü gibi çocuğun ünü sayesinde anne ve baba bir kazanç elde etmektedir. Bu kazancın, her somut durumda ayrıca değerlendirilmek kaydıyla hukuka aykırı bir saldırı dolayısıyla kazanıldığının tespit edilmesi halinde, TMK m. 25/III'e göre iade davası açılabilir.

Kişilik hakkını ihlal eden hukuka aykırı saldırı sonucunda failin elde ettiği haksız kazancın iadesi davası, gerçek olmayan vekaletsiz iş görme hükümlerine (TBK m. 530) göre gerçekleştirilir. Zamanaşımı, haksız fiil zamanaşımıdır. Bu davada kusur aranmaz. İade edilecek kazancın miktarını hâkim takdir eder (TBK m. 50/II kıyasen).

⁸⁹ Helvacı, s. 162.

⁹⁰ Helvacı, s. 162.

⁹¹ Schimke, s. 857.

⁹² Schimke s. 857.

D. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Bakımından Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması

Kişisel verileri hukuka aykırı bir biçimde sosyal medya üzerinden paylaşılan çocuğun KVKK hükümlerine göre ana babasına herhangi bir talep yöneltebilip yöneltemeyeceği sorusunun cevabı, fiilin KVKK kapsamında olup olmadığına bağlıdır. Öyleyse öncelikle bahsi geçen biçimde münferit olarak gerçekleştirilen, sadece bir kişiye ait kişisel verilerin işlenmesi faaliyetinin kanunun kapsamında dâhil olup olmadığını tespit etmek gerekir.

Kanunun uygulama kapsamı, “Kapsam” başlığını taşıyan maddede düzenlenmiştir. Maddeye göre, *“Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.”* (KVKK m. 2/1). O halde kanunun uygulanabilmesi için, kişisel verileri işlenen gerçek kişi ve tamamen veya kısmen otomatik yollarla veya otomatik olmayan yollarla olsa bile bir veri kayıt sisteminin parçası olan işleme faaliyeti söz konusu olmalıdır. Ana babanın sosyal medyadan çocuğun kişisel verilerini paylaşmak suretiyle işlemesi faaliyeti bu şartlar altında değerlendirilecek olunursa, çocuğun bir gerçek kişi olması yönüyle ilk şart sağlanmaktadır. Bu veri işleme faaliyetinin tamamen veya kısmen otomatik yollarla⁹³ gerçekleştirilmediği; diğer bir ifadeyle verinin otomatik olmayan yollarla işlendiği açıktır. Öyleyse otomatik olmayan yollarla işlemenin, bir veri kayıt sisteminin parçası olup olmadığına bakılmalıdır. Veri kayıt sistemi kanunda, *“Kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemini,”* şeklinde tanımlanmıştır (KVKK m. 3/1/h). Madde gerekçesine göre ise veri kayıt sistemi, kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemini ifade etmektedir⁹⁴. Bu sistemler elektronik ya da fiziki ortamda oluşturulabilir. Buna göre, veri kayıt sisteminde kişisel veriler, ad, soy ad veya kimlik numarası üzerinden sınıflandırılabileceği gibi, kredi borcunu ödemeyenlere ilişkin oluşturulacak sınıflandırma da bu kapsamda değerlendirilecektir. Görüldüğü gibi kanun, daha çok birden fazla sayıda kişinin verilerinin işlenmesiyle ve kategorize edilmesiyle ilgili faaliyetleri düzenlemektedir. Zaten veri işleyen ve veri sorumlusu kavramlarının ayrıca tanımlanması olgusu ve kanunun genel sistematığından, kanunun çok sayıda

⁹³ KVKK, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Amacı ve Kapsamı” (Ankara: KVKK), Erişim Tarihi: Nisan 17, 2020, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4185/6698-Sayili-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanununun-Amaci-ve-Kapsami>, s. 5.

⁹⁴ Bilgi Notu ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü KVKK Gerekçesi, “KVKK Gerekçesi, Bilgi Notu ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü,” *Kişisel Verileri Koruma Kurumu*, n.d., <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gerekcesi-ile-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kisisel-Verilerin-Korunmasina-Iliskin-Terimler-Sozlugu>.

kişiyeye ait veri işlenmesinde uyulması gereken usul ve esasları düzenlediği; bu suretle kişisel verilerin işlenmesini disiplin altına alma, temel hak ve özgürlükleri, kişinin mahremiyet hakkını ve bilgi güvenliği hakkını korumayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

Ebeveynin çocuğun kişisel verilerini paylaşması faaliyeti açısından, sadece bir kişinin verilerinin işlenmesi ve verilerin herhangi bir kritere göre yapılandırılarak işlenmesi söz konusu olmadığından, bu faaliyetin bir veri kayıt sisteminin parçası olduğu söylenemez. Nitekim kanunun gerekçesinde yer verilen şu ifadeler bu saptamayı teyit etmektedir: *“Kişisel verilerin otomatik olan veya herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işlenmesi bakımından da herhangi bir fark öngörülmemektedir. Veri kayıt sistemi, kişisel verilere ulaşımı kolaylaştıracak şekilde ve belirli bir kritere göre yapılandırılmış kayıt sistemini ifade etmektedir. Bir dosyalama sistemi olarak nitelendirilebilecek veri kayıt sistemi sadece dijital yahut elektronik ortamda oluşturulması gereken bir sistem değildir. Veri kayıt sistemi fiziki ortamda oluşturulan kayıtlar bakımından da geçerlidir. Belirtmek gerekir ki, otomatik olmayan yollarla işlenen kişisel veriler bir veri kayıt sisteminin parçası değilse Kanun kapsamında değerlendirilmeyecektir. Ancak, bu hüküm söz konusu verilerin kişisel veri niteliğini etkilemeyeceğinden, bu tür verilere ilişkin hukuka aykırı eylemler 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu uyarınca suç teşkil etmeye devam edecektir”*⁹⁵. Veri işleyen ebeveyn de olsa, eğer veriyi otomatik yollarla veya bir veri kayıt sisteminin parçası olarak otomatik olmayan yollarla işliyorsa KVKK kapsamında olacağını ve bu kanundaki imkânların kendisine karşı ileri sürülebileceğini de belirtmek gerekir.

E. Korumanın Yargısal Usulü

1. Çocuk Sınırlı Ehliyetsiz İse

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük sınırlı ehliyetsiz; ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük tam ehliyetsizdir. Bazı dava türleri açısından dava ehliyeti, anılan iki ehliyet grubuna göre farklılık gösterir. Açılacak davaların davacısı kişilik hakkı ihlal edilen çocuk; davalısı ise saldırının faili ebeveynidir⁹⁶.

Çocuk sınırlı ehliyetsiz ise kural olarak dava ehliyetine sahip değildir ve kanuni temsilcisinin rızası veya aracılığı olmadan dava açamaz⁹⁷. Buna rağmen sınırlı ehliyetsiz, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklarıyla ilgili davalar söz konusu olduğunda dava ehliyetine sahiptir⁹⁸. Dolayısıyla ayırt etme gücü olan çocuk, ana babasına karşı kişiliği koruyucu davalar ile manevi tazminat davasını

⁹⁵ KVKK Gerekçesi.

⁹⁶ Helvacı, s. 166-167.

⁹⁷ Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt:2 (Kişiler Hukuku)*, s. 159.

⁹⁸ Helvacı, s. 167.

kendi başına açabilir. Kişiyi sıkı sıkıya bağlı olmamaları yönüyle maddi zararın tazminini konu alan vekaletsiz iş görmeye dayalı kazancın iadesi ve maddi tazminat davalarını, çocuğun kanuni temsilcisi olmadan açması mümkün değildir⁹⁹. Fakat çocuk zaten kanuni temsilcisini dava etmek istediği için bu noktada hayatın olağan akışına uyumsuz bir hal ortaya çıkar. Kanuni temsilcinin kendisine dava açılmasına rıza göstermemesi halinde çocuk, kendi başına dava açabilmek için ergin olmayı beklemek zorunda kalacaktır. Bu durumda zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren iki yıllık kısa zamanaşımı veya her hâlde fiilden itibaren on yıllık uzun zamanaşımı dolabilir. Bahsi geçen riskin bertaraf edilebilmesi için olayın mahkemeye çocuk veya bir başkası tarafından intikal ettirilmesi veya mahkemenin re'sen haberdar olması ihtimalinde çocuğa kayyım atanabilir (TMK m. 426/1/2). Bunun dışında zamanaşımının çocuk lehine esnetilerek erginliğini kazanması anından başlatılması veya velinin zamanaşımı def'ini ileri sürmesinin hakkın kötüye kullanılması teşkil edeceğinin kabul edilmesi çözümleri öne sürülebilir.

2. Çocuk Tam Ehliyetsiz İse

Çocuk tam ehliyetsiz ise kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarıyla ilgili davalar dâhil hiçbir dava bakımından dava ehliyetine sahip değildir¹⁰⁰.

Ehliyetsizlik gerekçesiyle hiçbir dava ehliyeti olmayan çocuğun kişisel verileri hukuka aykırı olarak yayılarak kişilik hakları ihlal edildiğinde, ihlali engellemek ve sonuçlarını gidermek için kanunun tanımış olduğu imkânları kullanmak, kanuni temsilcisinin yetkisi ve vazifesidir. Fakat davalı kanuni temsilci olduğunda kanuni temsilcinin çocuğu temsilen yargısal yollara müracaat edeceğini beklemek pek gerçekçi bir yaklaşım olmaz¹⁰¹. Zira böyle bir durumda velinin, mağdur çocuk adına hareket ederek kendisini dava etmesi gerekir. Velinin bu şekilde davranma olasılığı bir yana, gerekli müracaatları yapsa bile çocuğun menfaati ile kendi menfaatinin çatıştığı bir süreç söz konusu olduğu için kendisine karşı açılan davada çocuğun kanuni temsilcisi sıfatıyla bulunamaz. Kanun böyle durumlar için özel bir usul düzenlemiştir. Gerçekten, *“Vesayet makamı, aşağıda yazılı olan veya kanunda gösterilen diğer hâllerde ilgisinin isteği üzerine veya re'sen temsil kayyımı atar... Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa, ...”* düzenlemesi gereği, çocukla ana baba arasında menfaat çatışması içeren ihtilaflarda çocuğa kayyım tayin edilir (TMK m. 426/1/2).

Kanunun öngörmüş olduğu usul, çocuğun menfaatini korumak bakımından yerinde olabilir. Ancak yine de ilgili makamların çocuğun uğradığı kişilik

⁹⁹ Helvacı s. 167.

¹⁰⁰ K Oğuzman, Ö Seliçi, ve S Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), s. 245.

¹⁰¹ Steinberg, s. 856 vd.

hakkından bir şekilde haberdar olarak, ana babaya karşı korunması için çocuk adına harekete geçmesi gerekir. Bu da hükmün uygulanmasındaki verimi azaltıcı bir etken olabilir. Zira çoğu zaman çocuğun bildirimde bulunacak olgunlukta olmadığı göz önünde tutulursa, ilgili makamların ihlalden haberdar olması, başkalarının ihbarına veya tamamen tesadüfe bağlıdır. İlgili makamların haberdar olmaması ihtimalinde çocuk ebeveynine karşı dava açabilmek veya haklarını ileri sürebilmek için, istemin türüne göre ya sadece ayırt etme gücünü ya da fiil ehliyetini kazanmak zorundadır. Ayırt etme gücünü kazandığında kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarına ilişkin davaları açabilir. Malvarlığına ilişkin davaları ise fiil ehliyetini kazanacağı tarihten önce açamaz. Ancak gerek kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından ayırt etme gücünü, gerekse diğer haklar bakımından fiil ehliyetini kazanana kadar zamanaşımının dolması riski vardır. Esasında bahsi geçen tehlike zamanaşımına bağlı olan tazminat davaları bakımından mevcuttur. Kişiliği koruyan davalar bakımından böyle bir tehlike yoktur. Nitekim saldırı tehlikesinin önlenmesi davası tabiatı gereği, ancak saldırı başlamadan önce açılabilir. Çocuk saldırı başladığında ayırt etme gücüne sahip değilse bu davayı sonradan açmasının zaten anlamı yoktur. Buna karşılık ortada çocuğun ayırt etme gücünden önceki dönemde başlamış ve çocuk ayırt etme gücünü kazandıktan sonra da devam eden bir saldırı varsa, saldırıya son verilmesi davası çocuğun kendisi tarafından açılabilir. Aynı şekilde, sona ermiş olmasına rağmen etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasını da çocuğun kendisinin, saldırının etkilerinin ayırt etme gücünü kazanmasından sonrasına sarkması şartıyla¹⁰² açabileceğini kabul etmek gerekir. Özellikle saldırının üçüncü kişilerce bilinmesi sebebiyle kişinin şerefi, haysiyeti ve onurunun zedelendiği durumlarda etkinin devam ettiği kabul edilir¹⁰³.

Kişiliği koruyan davalardan farklı olarak tazminat davaları zamanaşımına bağlı olduğundan çocuğun davasının reddi söz konusu olabilir. Bu sebeple, çocukların medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip oldukları yaşa geldiklerinde ana ve babalarının yayımlamış oldukları fotoğraf, video, ses kaydı ve benzerlerine karşı hukuki yollara geçmişe dönük olarak başvurmalarına imkân tanımak hakkaniyete dayanan bir çözüm olabilir. Maddi, manevi ve vekaletsiz iş görmeye dayalı tazminat davaları için zamanaşımı, çocuğun zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle dolar. Bu sebeple, maddi tazminatlar bakımından çocuk erginliğe ulaşarak fiil ehliyetini kazandığında; manevi tazminat bakımından ayırt etme gücünü kazandığında zamanaşımının geçmesi tehlikesi mevcuttur. Örneğin bir çocuk yedi yaşındayken tuvaletini altına yaptığı bir görüntüsü sosyal medyada annesi tarafından paylaşılmış olsun.

¹⁰² Helvacı, s. 160.

¹⁰³ Helvacı, s. 161.

Çocuk ehliyetsiz olduğu için zararı ve tazminat yükümlüsünü “öğrenmesinden” bahsedilemez. Böyle durumlarda kanuni temsilcinin iradesine bakılır¹⁰⁴. Ancak fail zaten kanuni temsilcinin kendisi olduğundan onun öğrenmesinden bahisle zamanaşımının başlamış kabul edilmesi çocuğun haklarını zedeler. On sekiz yaşına bastığında ilgili paylaşım hala yayında olsa bile, hatta olumsuz etkileri devam ediyor olsa bile çocuk annesinden zararının tazminini talep edemeyecektir.

Çocuğun kanuni temsilcisinden uğramış olduğu zararların tazminini yargısal makamlar önünde ileri süremeyeceği bir zaman aralığı içindeyken zamanaşımının işlediğini ve dolduğunu kabul etmek, çocuğun üstün yararı ilkesine ve çocuğun ana babaya karşı korunması anlayışına ters düşer. Ayrıca bu talebi ileri sürmek veya dava açılmasına rıza göstermek de saldırıyı gerçekleştiren kişinin yetkisinde olduğu için, kendisine karşı açılacak davayı engellemesi durumunda çocuğun zararlarının tazmin edilememesi hukuki güvenliğe aykırıdır. Dayanılan gerekçelerle çocuğun fiil ehliyetini kazandığında geçmişe dönük olarak tazminat taleplerini ileri sürebilmesine olanak tanımak uygun olur.

Soruna zamanaşımı kurallarının ihdas gayesi perspektifinden, farklı bir bakış açısıyla yaklaşılabilir. Çocuğun fiil ehliyetini kazandığında tazminat taleplerini geçmişe dönük olarak ileri sürebilmesi kabul edilmese dahi, çocuk tarafından dava açıldığında zamanaşımı def’inin veli tarafından ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması anlamına geleceği tartışılabilir. Şöyle ki, zamanaşımı hükümlerinin amacı hak düşürücü süreler gibi kamu düzeni ve kamu yararını korumak değil; öncelikle borçluyu korumak ve alacaklının ataletini engellemektir¹⁰⁵. Diğer bir deyişle zamanaşımı, alacaklı için gereken tüm şartlar olgunlaşmasına; önünde dava açması için hiçbir engel kalmamasına rağmen davayı açmayıp uzun süre beklemesini engeller¹⁰⁶. Elbette zamanaşımı sürelerinin de uyuşmazlıkların askıda kalmaması, kişilerin haklılık ve haksızlık oranının bir an önce ortaya çıkarılması, toplumsal barış ve huzura ulaşılması bakımından etkisi vardır¹⁰⁷. Ancak bu etki hak düşürücü sürelerdeki kadar kesin değildir¹⁰⁸. Ayrıca birçok hak kaybına sebep olması yönüyle haksız fiillere ilişkin zamanaşımı sürelerinin kısalığı da öteden beri eleştiri alan hususlardandır¹⁰⁹. Görüldüğü gibi ebeveynine karşı dava açmak isteyen çocuğun önüne

¹⁰⁴ Oğuzman, Seliçi, ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku* s. 74, 78.

¹⁰⁵ Ozan Tok, “Zamanaşımı Def’inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21, no. 1 (2015): 239–60, s. 247.

¹⁰⁶ Ahmet Çelik Çelik, *Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk Ve Zamanaşımı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), s. 6.

¹⁰⁷ Çelik, s. 6-7.

¹⁰⁸ Tok, s. 247.

¹⁰⁹ Çelik, s. 8-9.

zamaşımı engelinin çıkarılması, zamaşımı sürelerinin amacıyla da uyumlu değildir. Bir kere çocuğun ehliyetsizliğinden dolayı zamaşımının başlangıcında çocuk için dava açmanın önünde hiçbir engel olmadığı söylenemez. Çünkü dava açmak istediği kişinin rızasına ihtiyacı vardır. Dahası, saldırının faili ebeveyn bunu bilmesine rağmen, çocuk fiil ehliyetini kazanıp da dava açtığı anda zamaşımı def'i ileri sürerse ebeveyn çocuğun menfaatine aykırı olarak hakkın kullanılmasını kendi eliyle engellemiş olur. Bu nedenle ebeveynin bu def'i ileri sürmesi, hakkın kötüye kullanılması sayılabilir. Böylece çocuğun geçmişe dönük tazminat taleplerinin dinlenmesinin yolu açılmış olur.

SONUÇ

Çocuk yeterli olgunluğa ulaşana kadar haklarının ebeveyn ve toplum tarafından korunması ve çocuğun güvenliğinin sağlanması gerekir. Toplumun en küçük birimi olan ve çocuğun üzerindeki etkisini doğum öncesi dönemden başlayarak yaşam boyunca sürdüren aile, çocuğun karakterine şekil vermekte, kişiliğinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Günlük hayatta artık oldukça fazla yer kaplayan sosyal medyada çocukların kişisel verilerini paylaşırken, bunun çocuklara zarar verecek sonuçlara yol açabileceği ve onların psiko-sosyal, bilişsel, cinsel ve bedensel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebileceği gerçeği ebeveynin gözünden kaçabilmektedir. Bu kapsamda çocuğun kişisel verilerinin ebeveyn paylaşımlarıyla ihlalinin önüne geçmek için ebeveyn nezdinde gerekli bilincin oluşturulması gerekir. Bunun yanında ebeveyn tarafından gerçekleştirilen ihlallere karşı hukuk çerçevesinde başvurulabilecek önlem ve çareler mevcut olsa da bunların, özellikle de velayet hakkına sahip olan ebeveyn ihlallerine karşı uygulanmasında birtakım aksayan yönler olduğu görülmektedir. Bu aksayan yönlerin iyileştirilmesi için çocukların fiil ehliyetlerini kazandıktan sonra geçmişe dönük olarak ana babalarına karşı ilgili hukuki çarelere başvurabilmesi adına dava yolunu açmak uygun bir çözüm olarak önerilebilir.

KAYNAKLAR

- 2. Hukuk Dairesi, Yargıtay. "E. 2010/7251 K. 2010/20509." 2010.
- ———. "E. 2015/10653 K. 2015/22807." 2015.
- Akar, Erkan. "Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal Ağ Siteleri – Bir Parlamento İletişimi Kanalı Olarak İşleyişi." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10, no. 1 (2010): 107–22.
- Akdi, Murat. "Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan Özel Sayısı* 22, no. 3 (2016): 123–44.

- Akyüz, E. *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2010.
- Atalay, G E. "Sosyal Medya ve Çocuk: Babishko Family Fun TV İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi." *Erciyes İletişim Dergisi*, no. Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı (2019): 179–202.
- Atasoy, Kemal. "Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 269–301.
- Ayözger, Çiğdem. *Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: Beta, 2016.
- Bostancı, M. "Dijital Ebeveynin Sosyal Medyada Algısı." *Online Academic Journal of Information Technology* 10, no. 38 (2019): 116–26.
- Çelik, Ahmet Çelik. *Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk Ve Zamanaşımı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Dabner, Nicki. "Breaking Ground in the Use of Social Media: A Case Study of a University Earthquake Response to Inform Educational Design with Facebook." *The Internet and Higher Education* 15, no. 1 (2011): 69–78.
- Dural, Mustafa, ve Tufan Öğüz. *Türk Özel Hukuku Cilt:2 (Kişiler Hukuku)*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.
- Dural, Mustafa, Tufan Öğüz, ve Mustafa Alper Gümüüş. *Türk Özel Hukuku Cilt:3 (Aile Hukuku)*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Duygulu, S. "Sosyal Medyada Çocuk Fotoğraflarının Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi." *TRT Akademi* 4, no. 8 (2019): 428–87.
- Erbay, İsmail. "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Türk Medeni Hukukundaki Velayet Hakkının Kaldırılması (TMK m. 348) Hükümlerinin Değerlendirilmesi." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, no. 2 (2012): 11–61.
- Erdoğan, C. "Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. Özel sayı (2019): 2445–67.
- Erkan, Vehbi Umut, ve İpek Yücer. "Ayırt Etme Gücü." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 3 (2011): 485–522.
- Hayes, Rebecca A, ve Caleb T Carr. "Social Media: Defining, Developing and Divining." *Atlantic Journal of Communication*, no. 23 (2015): 46–65.
- Helvacı, Serap. *Gerçek Kişiler*. İstanbul: Legal, 2016.

- Kaplan, Andreas M, ve Michael Haenlein. “Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media.” *Business Horizons* 53, no. 1 (2010): 59–68.
- Karaca, H. “Türk Hukukunda Velayetin Kapsamı ve Hükümleri.” İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Karagülle, A E. “Günümüzde Değişen Mahremiyet Algısının Sosyal Ağlar Bağlamında İncelenmesi.” İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- KVKK. “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Amacı ve Kapsamı.” Ankara: KVKK. Accessed April 17, 2020. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4185/6698-Sayili-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanununun-Amaci-ve-Kapsami>.
- KVKK Gerekçesi, Bilgi Notu ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü. “KVKK Gerekçesi, Bilgi Notu ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü.” *Kişisel Verileri Koruma Kurumu*, n.d. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gerekcesi-ile-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kisisel-Verilerin-Korunmasina-Iliskin-Terimler-Sozlugu>.
- Lucia, Andrea. “CBSDFW.” *CBS 11*, 2015. <https://dfw.cbslocal.com/2015/07/08/mothers-daughter-digitally-kidnapped-by-man-posing-as-father/>.
- May, Ashley. “USA Today.” *USA Today*, 2016. <https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2016/09/16/18-year-old-sues-parents-posting-baby-pictures-facebook/90479402/>.
- MEB. “Okullarda Sosyal Medyanın Kullanımına Yönelik Genelge.” *Milli Eğitim Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü*, 2017. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/sosyalmedya/sosyalmedya_0.html.
- Oğuzman, K, Ö Seliçi, ve S Oktay Özdemir. *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.
- Özdemir, Hayrunnisa. *Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2009.
- Parsa, A F. “Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği.” *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi* 5, no. 1 (2019): 163–93.
- Pınar, Övgü. “BBC.” *BBC Türkçe*, 2018. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42604622>.
- Ruhi, Ahmet Cemal ve Ruhi, Canan, *Velayet Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017.
- Sayımer, İ. *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 2008.

- Schimke, Anna. “Rechtliche Rahmenbedingungen Der Veröffentlichung von Kinderfotos Im Netz Durch Eltern.” *Neue Zeitschrift Für Familienrecht*, no. 19 (2019): 851–58.
- Serin, H. “Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveyn ve Öğretmenler Farkında Mı?” *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 20 (2019): 1–22.
- Serozan, Rona. *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.
- Steinberg, Stacey B. “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media.” *EMORY LAW JOURNAL*, no. 66 (2017): 839–84.
- Tekinay, S S. “Kişilik Haklarına İlişkin Yasal Değişiklikler Hakkında Eleştiriler.” In *Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan*, 55 vd. Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 1990.
- ———. *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992.
- Tok, Ozan. “Zamanaşımı Def’inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21, no. 1 (2015): 239–60.
- Ulus, Çağdaş. “‘Blogger’ Anneye Çocuk İstismarı Suçlaması!” *Vatan Gazetesi*, 2017. <http://www.gazetevatan.com/-blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi--1080670-gundem/>.
- Uyarer, Sinem Göçmen. *Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.